

ΚΩΣΤΑΣ ΑΚΡΙΒΟΣ

εισαγωγή, επιλογή κειμένων

Να φαθαίνω χράμματα...

Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	19
1η ΩΡΑ: «ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ» ΣΧΟΛΕΙΑ – ΜΑΘΗΜΑΤΑ	29-134
1. <i>Τὰ σχολειὰ χτίστε!</i> , ποίημα, ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ	31
2. <i>Το κάστρο της μνήμης</i> , μυθιστόρημα, ΑΡΗΣ ΦΑΚΙΝΟΣ	34
3. <i>Ένας δάσκαλος στην Αθήνα του 1885</i> , αφήγημα, ΑΛΕΞΗΣ ΔΗΜΑΡΑΣ	37
4. <i>Διατί ή μηλιά δέν ἔγινε μηλέα</i> , διήγημα, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ	42
5. <i>Ὁ Κρητικὸς – Τὸ Δέντρο</i> , μυθιστόρημα, ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ	46
6. <i>Ἄναφορὰ στὸν Γκρέκο</i> , μυθιστόρημα, ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ	49
7. <i>Minima Memorialia – Ἡ ἱστορία τοῦ παπποῦ μου</i> , ἀφήγημα, ΑΓΓΕΛΟΣ ΕΛΕΦΑΝΤΗΣ	56
8. <i>Ελπίδα</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	58
9. <i>...ἀπὸ τὸ στόμα τῆς παλιᾶς Remington...</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥ	61
10. <i>Κυράνω</i> , μυθιστόρημα, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ	64
11. <i>Τα ψηλά βουνά</i> , μυθιστόρημα, ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ	67
12. <i>Δύσκολες νύχτες</i> , μυθιστόρημα, ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ	70
13. <i>Τό λεωφορεῖο τῆς γραμμῆς</i> , διήγημα, ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ	71

14. Άτροπος ἢ Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τῆς Βενετίας Δαπόντε, μυθιστόρημα, ΜΑΡΙΑ Ε. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ	76
15. Παιδί, ποίημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ	80
16. Ένα κομματάκι ουρανός, μυθιστόρημα, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΟΚΩΣΤΑ	81
17. Μακάριος οὗτος, ποίημα, ΤΑΣΟΣ ΓΑΛΑΤΗΣ	84
18. Μια νέα πατρίδα έξω απ' το παράθυρό μου, μυθιστόρημα, ΘΟΔΩΡΗΣ ΚΑΛΛΙΦΑΤΙΔΗΣ	85
19. Καί μέ τό φῶς τοῦ λύκον ἐπανέρχονται, μυθιστόρημα, ΖΥΡΑΝΝΑ ΖΑΤΕΛΗ	88
20. Απόβραδο, ποίημα, ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ	95
21. Η μνήμη επιστρέφει με λαστιχένια πέδιλα, μυθιστόρημα, ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ	96
22. Φροντιστήρια, ποίημα, ΝΙΚΟΣ-ΑΛΕΞΗΣ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ	98
23. Ο Άκης και οι άλλοι, μυθιστόρημα, ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	99
24. Η Κασσάνδρα και ο Λύκος, μυθιστόρημα, ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ	104
25. Αύριο, μια άλλη χώρα, μυθιστόρημα, ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ	109
26. Ενικός αριθμός, μυθιστόρημα, ΛΕΝΑ ΔΙΒΑΝΗ	111
27. Μάθημα στη Σκιάθο, δοκίμιο, Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ	115
28. Τό κρυφό σχολειό, ποίημα, ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ	119
29. Ουράνια μηχανική, μυθιστόρημα, ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ	121
30. Κάτσε καλά, μυθιστόρημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΤΕΡΗΣ	126
31. Οί κατακτητές, διήγημα, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ	131
32. Όνειρο καλοκαιρινού μεσημεριού, ποίημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ	133

2η ΩΡΑ: «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ» ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ

135-230

1. Ευδόκιμος υπηρεσία, ποίημα, ΤΑΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ	137
2. Άπειρωτῶν καί Τούρκων, μυθιστόρημα, ΙΣΜΗΝΗ ΚΑΠΑΝΤΑΗ	138
3. Θάνος Βλέκας, μυθιστόρημα, ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΛΛΙΓΑΣ	140
4. Όταν ἤμουν δάσκαλος, μυθιστόρημα, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ	143

5.	<i>Ὁ δάσκαλος</i> , ποίημα, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΟΥΡΗΣ	148
6.	<i>Ὁ Ἀρχαιολόγος</i> , μυθιστόρημα, ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ	150
7.	<i>Ὁ Αἰώνας τῶν Λαβυρίνθων</i> , μυθιστόρημα, ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ	152
8.	<i>Τότε πὸν ζούσαμε</i> , μυθιστόρημα, ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ	156
9.	<i>Ἡ δασκάλα μὲ τὰ χρυσὰ μάτια</i> , μυθιστόρημα, ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ	159
10.	<i>Καλαμάς κι Αχέροντας</i> , διήγημα, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ	163
11.	<i>Γερνάω επιτυχῶς</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ	169
12.	<i>...καλά, ἐσύ σκοτώθηκες νωρίς</i> , ἀφήγημα, ΧΡΟΝΗΣ ΜΙΣΣΙΟΣ	172
13.	<i>Ὅσο περνά η μέρα</i> , ποίημα, ΝΙΚΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ	176
14.	<i>Ἰδιαίτερο μάθημα</i> , ποίημα, ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ	177
15.	<i>Ἡ διαθήκη τοῦ καθηγητῆ</i> , διήγημα, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ	178
16.	<i>[Τὰ δεκατέσσερα παιδιά]</i> , ποίημα, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ	183
17.	<i>Μετζάστρα</i> , διήγημα, ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΕΞ	186
18.	<i>Οἱ δασκάλες μου</i> , ἀφήγημα, ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ	191
19.	<i>Στὸ φίλο πὸν πάει γιὰ δάσκαλος</i> , ποίημα, ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ	196
19.	<i>Ἡ πρωτεύουσα τῶν προσφύγων</i> , πεζογράφημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ	198
20.	<i>Σε χρόνο υπερσυντέλικο</i> , ποίημα, ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΒΟΥΡΗΣ	203
21.	<i>Ὁ δρόμος του Θεοῦ</i> , διήγημα, ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΑΜΠΟΥΣΗΣ	204
22.	<i>Ἄνεπίδεκτος ἀπομαθήσεως</i> , ποίημα, ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ	209
23.	<i>Αστραδενή</i> , μυθιστόρημα, ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ	211
24.	<i>Ζεστό μεσημέρι</i> , ποίημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΙΑΗΣ	215
25.	<i>Ὁ κύριος Πανέτσος</i> , ἀφήγημα, ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ	216
26.	<i>Κάμα</i> , ποίημα, ΣΤΑΘΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ	219
27.	<i>Ὁσάκις ὁ Σάκης</i> , ἀφήγημα, ΡΟΥΛΑ ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ	220
28.	<i>Μάθημα γαλλικῶν</i> , ποίημα, ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ	223
29.	<i>Ὁ σύλλογος</i> , μυθιστόρημα, ΕΛΣΑ ΛΙΑΡΟΠΟΥΛΟΥ	225
30.	<i>Μάθημα Λατινικῶν</i> , ποίημα, ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΣΙΔΗΡΑ	229
31.	<i>Ανδρομάχης ἐπάνοδος</i> , ποίημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΒΑΡΑΣ	230

3η ΩΡΑ: «ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ» ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

231-314

1. *Εκδρομή του Αρσακείου*, ποίημα, ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΔΗ 233
2. *Εὐγενία μου Πρώτη Δημοτικού*, ποίημα, ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ 235
3. *Βρέχει φως*, μυθιστόρημα, ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ 236
4. *Τά ψάθινα καπέλα*, μυθιστόρημα, ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ 238
5. *Τά παρατσούκλια*, πεζογράφημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ 241
6. *Ζήτημα ιδιοσυγκρασίας*, διήγημα, ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΧΤΣΗΣ 245
7. *Ὁ «ζωγράφος»*, διήγημα, ΤΟΛΗΣ ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ 251
8. *Αμαρτίες ενός θεού του θερισμού*, διήγημα, ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΝΕΖΗΣ 255
9. *Ἀξιωματικός*, ποίημα, ΜΑΡΚΟΣ ΜΕΣΚΟΣ 256
10. *Η γη είναι στρογγυλή σα σφαίρα*, διήγημα,
ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΞΙΩΤΗΣ 257
11. *Υίοθεσία*, αφήγημα, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΛΙΟΝΤΑΚΗΣ 264
12. *Το ροζ που δεν ξέχασα*, μυθιστόρημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ 269
13. *Ριβελίνο*, διήγημα, ΘΟΔΩΡΗΣ ΓΚΟΝΗΣ 272
14. *Αΐσθηση Γυναίκας – Προσεγγίσεις ζωής*, αφήγημα,
ΚΛΑΙΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ 275
15. *Πώς και δέν ἔγινα δεσπότης*, αφήγημα, ΚΩΣΤΑΣ ΑΚΡΙΒΟΣ 277
16. *Τέσσερις ὄμοι γιά τόν Σάκη*, διήγημα, ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ 283
17. *Αὐτοπροσωπογραφία μέ φόντο
τήν «Τροπική καταγίδα» τοῦ Henri Rousseau*, ποίημα,
ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ 285
18. *Ὁ μαθητής*, διήγημα, ΑΓΓΕΛΑ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ 287
19. *Οι κουρτίνες του Γκαομπάλντι*, διήγημα, ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ 295
20. *Au revoir – Σημειώσεις στή σκιά μίας συνάντησης*,
μυθιστόρημα, ΓΙΩΡΓΟΣ-ΙΚΑΡΟΣ ΜΠΑΜΠΑΣΑΚΗΣ 297
21. *Ἡ μεγάλη πομπή*, μυθιστόρημα, ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ 300
22. *Ανεπαρκής φοίτηση*, διήγημα, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ 303
23. *Μετάσταση*, ποίημα, ΓΙΩΡΓΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ 313
24. *Ἡ χθεσινή μέρα (παιδική ἔκθεση)*,
ποίημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ 314

4η ΩΡΑ: «ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ» ΦΙΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΕΣ 315-392

1.	<i>Πεταλοῦδα τοῦ Σεπτέβρη</i> , ποίημα, ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ	317
2.	<i>Ἡ δασκάλα</i> , διήγημα, ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ	318
3.	<i>Πρώτη ἀγάπη</i> , διήγημα, ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ	323
4.	<i>Ὁ Κοροπόδαρος</i> , διήγημα, ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΑΥΛΑΝΤΩΝΗΣ	327
5.	<i>Ένα βραβεῖο</i> , διήγημα, ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ	333
6.	<i>Εροϊκά</i> , μυθιστόρημα, ΚΟΣΜΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ	336
7.	<i>Μοσχοσάπουννο και σοκολάτα</i> , διήγημα, ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ	340
8.	<i>Κουστούμι στο χόμα</i> , μυθιστόρημα, ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΗ	347
9.	<i>Σπάνια χιονίζει στα νησιά</i> , μυθιστόρημα, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ	350
10.	<i>Δεσποινίς Καραβά</i> , διήγημα, ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ	353
11.	<i>Η Κλάρα</i> , διήγημα, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΕΤΣΕΤΙΔΗΣ	358
12.	<i>Οί δίδυμοι</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΞΕΝΑΡΙΟΣ	363
13.	<i>Ο τρόμος του κενού</i> , μυθιστόρημα, ΑΡΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ	368
14.	<i>Σοφίας το ανάγνωσμα</i> , μυθιστόρημα, ΛΙΛΥ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ	371
15.	<i>Μιά παληά ἔκθεση</i> , διήγημα, ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΑΛΚΟΣ	374
16.	<i>Τά τοπία τῆς Φιλομήλας</i> , μυθιστόρημα, ΦΑΙΔΩΝ ΤΑΜΒΑΚΑΚΗΣ	377
17.	<i>Σχολικές γιορτές</i> , διήγημα, ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ	380
18.	<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει...</i> , διήγημα, ΝΙΚΟΣ ΔΑΒΒΕΤΑΣ	382
19.	<i>Δραστικά μέτρα</i> , διήγημα, ΤΑΣΟΣ ΚΑΛΟΥΤΣΑΣ	386
20.	<i>Η αγαπησαντρού</i> , διήγημα, ΣΟΦΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ	391

5η ΩΡΑ: «ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ» ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ, ΕΛΕΓΧΟΙ, ΤΙΜΩΡΙΕΣ 393-452

1.	<i>Ὁ τυφλοσύρτης</i> , διήγημα, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ	395
2.	<i>Τὸ σκολειὸ καὶ τὸ σπίτι</i> , διήγημα, ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ	400
3.	<i>Γ' Χριστιανικὸν Παρθεναγωγεῖον</i> , μυθιστόρημα, ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ	402
4.	<i>Σ' ἓνα γυμνάσιο θηλέων</i> , μυθιστόρημα, ΚΑΤΙΝΑ Γ. ΠΑΠΑ	409
5.	<i>Τότε πὸν ζούσαμε</i> , μυθιστόρημα, ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ	414

6.	<i>Τό Βαθύρεμα καί τ' ἄλλα</i> , διήγημα, ΛΟΥΚΑΣ ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ	418
7.	<i>Παραλάβετε διορισμόν</i> , μυθιστόρημα, ΣΠΥΡΟΣ ΓΚΡΙΝΤΖΟΣ	421
8.	<i>Αύριο, μια ἄλλη χώρα</i> , μυθιστόρημα, ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ	425
9.	<i>Τὰ μηχανάκια</i> , μυθιστόρημα, ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ	427
10.	<i>Λεμονάριο</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ	433
11.	<i>Τά διόδια</i> , μυθιστόρημα, ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ	439
12.	<i>Οι ανήλικοι</i> , μυθιστόρημα, ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ	443
13.	<i>Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκιόπουλου</i> , μυθιστόρημα, ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ	451
δη ΩΡΑ: «ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ» ΓΙΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΔΡΟΜΕΣ		453-514
1.	<i>Σάν μυθιστόρημα</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ	455
2.	<i>Ώφετε τὰ παιδιά ἤσυχα</i> , ποίημα, ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ	457
3.	<i>Σαν το μετάξι</i> , μυθιστόρημα, ΛΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ-ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ	459
4.	<i>Στοῦ Χατζηφράγκου</i> , μυθιστόρημα, ΚΟΣΜΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ	461
5.	<i>Ένα παιδί μετράει τ' ἄστρα</i> , μυθιστόρημα, ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΛΟΥΝΤΕΜΗΣ	465
6.	<i>Η κυρία Ντορεμί</i> , μυθιστόρημα, ΛΙΛΙΚΑ ΝΑΚΟΥ	470
7.	<i>Η ἐκδρομή τοῦ Δημητροῦ</i> , διήγημα, ΚΑΤΙΝΑ Γ. ΠΑΠΑ	476
8.	<i>Ὁ ποιητής Μανοῦσος Φάσσης</i> <i>Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του</i> , δοκιμακὸ σχέδιασμα, ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ	483
9.	<i>ΑΓΑΘΟΣ</i> , μυθιστόρημα, ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ	488
10.	<i>Τό σοφό παιδί</i> , μυθιστόρημα, Χ. Α. ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ	494
11.	<i>Μάσκα στο φεγγάρι</i> , μυθιστόρημα, ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ	500
12.	<i>Απέραντες συνοικίες</i> , μυθιστόρημα, ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ	504
13.	<i>Κρυμμένοι ἄνθρωποι</i> , μυθιστόρημα, ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ	510
14.	<i>Σχέδιο γιὰ ἐπιτύμβιο ναοῦ νυχτερινοῦ</i> <i>καὶ μάρου</i> , ποίημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΟΝΑΣ	514

7η ΩΡΑ: «ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ» ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ	515-574
1. <i>Τό δέντρο</i> , διήγημα, ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ	517
2. <i>Άργώ</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ	522
3. <i>Λωξάντρα</i> , μυθιστόρημα, ΜΑΡΙΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ	526
4. <i>Λεωνής</i> , μυθιστόρημα, ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ	531
5. <i>Εὐτυχισμένος πού ἔκανε τό ταξίδι τοῦ Ὀδυσσεά</i> , μυθιστορία, ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΚΟΡΟΜΗΛΑ	535
6. <i>Η αναζήτηση</i> , μυθιστόρημα, ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ	542
7. <i>Ματωμένα χόματα</i> , μυθιστόρημα, ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ	548
8. <i>Στοῦ Χατζηφράγκου</i> , μυθιστόρημα, ΚΟΣΜΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ	551
9. <i>Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα</i> , μυθιστόρημα, ΑΛΚΗ ΖΕΗ	553
10. <i>Μητριὰ πατρίδα</i> , μυθιστόρημα, ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ	555
11. <i>Οι περιπέτειες του Μπρέγκα</i> , μυθιστόρημα, ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΡΤΟΜΑΤΣΙΔΗΣ	558
12. <i>Τα εφτά παράθυρα</i> , μυθιστόρημα, ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΩΤΣΙΑΣ	562
13. <i>Ο Άλλος Λιούμπιτς</i> , διήγημα, ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	566
14. <i>Τό μαγικό βουνό</i> , αφήγημα, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ	570
15. <i>Μικρή πράσινη θάλασσα</i> , ποίημα, ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ	573
ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ	575

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ που να μη νοσταλγεί την ουτοπία της επιστροφής στα χρόνια της παιδικής του ηλικίας, με ό,τι αυτή συνεπάγεται: αμεριμνησία, καθεστώς επιείκειας, πρώτη ματιά και ανακάλυψη του κόσμου. Ακόμη και σ' εκείνες τις περιπτώσεις, όπου η περίοδος των νεανικών χρόνων έχει σημαδευτεί από δυσκολίες βιοπορισμού ή από κάθε λογής προβλήματα, ακόμη και τότε ο ενήλικας επιθυμεί, εξιδανικεύοντας τις περισσότερες φορές πρόσωπα και καταστάσεις, να αναβιώσει τον παράδεισο μιας αθωότητας οριστικά ανεπίστρεπτης και αμετάκλητης.

Άμεσα συνυφασμένο με τα άγουρα χρόνια της παιδικότητας είναι το σχολείο. Το χρονικό διάστημα από την ηλικία των επτά συνήθως χρόνων μέχρι την εφηβεία των δεκαοχτώ ετών θεωρείται απ' όλους σχεδόν ταυτισμένο με την εκπαιδευτική διαδικασία. Είτε δημοτικό σχολείο λέγεται αυτό είτε γυμνάσιο και αργότερα λύκειο, εκατοντάδες γενιές νέων πέρασαν έξι τουλάχιστον χρόνια της ζωής τους στα θρανία της κατευθυνόμενης γνώσης και της υποχρεωτικής παιδείας. Οι μνήμες όλων λίγο πολύ έχουν σημαδευτεί απ' αυτό το πέρασμα. Περισσότερο ή λιγότερο ευχάριστες καταστάσεις και συνευρέσεις, προσφιλή ή όχι πρόσωπα συμμαθητών και δασκάλων, γεγονότα από έναν κόσμο που είχε ως κέντρο του τη μάθηση είναι η βασική ύλη που απαρτίζει τις αναμνήσεις κάθε γενιάς σε οποιαδήποτε ιστορική φάση της κοινωνίας.

Αυτόν τον ανεκτίμητο θησαυρό από μνήμες και εντυπώσεις δεν θα ήταν δυνατόν η λογοτεχνία να τον αφήσει ανεκμετάλλευτο. Πα πολλούς μάλιστα συγγραφείς η σχολική θητεία αποτελεί το προσφορότερο και πλέον κατάλληλο υλικό για λογοτεχνική ανάπλαση. Είτε αναπαριστώντας πιστά τη συγκεκριμένη περίοδο είτε μυθοπλάθοντάς την, οι ποιητές και οι πεζογράφοι έγραψαν κατά καιρούς κείμενα, στα οποία το σχολείο διαδραματίζει ρόλο πρωταγωνιστικό. Ζητούμενο για όλους αυτούς τους δημιουργούς δεν είναι καταρχήν ο εξωραϊσμός ενός κόσμου φαινομενικά, έστω, αθώου και αγνού. Οι περισσότεροι από τους συγγραφείς καταφεύγουν στη λογοτεχνική διάσταση της σχολικής περιόδου μάλλον από ανάγκη ανίχνευσης των πρώτων βημάτων τους στον στίβο της ζωής, μιας και το ερώτημα «ποιος ήμουν παιδί;» λογίζεται σαν ένα από τα πιο εναγώνια στην ανάγκη αυτοπροσδιορισμού και αυτογνωσίας κάθε καλλιτεχνικής συνείδησης.

Η παρούσα ανθολόγηση λογοτεχνικών κειμένων φιλοδοξεί να λειτουργήσει απέναντι στο σχολείο με πνεύμα αμοιβαιότητας. Ενώ τόσα χρόνια η λογοτεχνία αποτέλεσε για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης πεδίο προς διδασκαλία, με τον συγκεκριμένο τόμο τα πράγματα αντιστρέφονται. Βασική επιδίωξη εδώ είναι να εξετάσουμε πώς έχει καταγραφεί στις σελίδες πεζογράφων και ποιητών αυτό καθαυτό το σχολείο, καθώς μέχρι τώρα είχαμε συνηθίσει μόνο στις τακτικές προσέγγισης της λογοτεχνίας στη σχολική τάξη μέσ' από ειδικά μαθήματα (παλαιότερα: «Νεοελληνικά Αναγνώσματα», σήμερα: «Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας»). Το βασανιστικό δίλημμα κατά πόσο είναι διδακτική και διδακτέα η λογοτεχνία, οι κανόνες προσπέλασης και οι τρόποι εξέτασης που επιβάλλει για το εν λόγω μάθημα η Πολιτεία είναι μερικά από τα σοβαρά ζητήματα που άπτονται της διδυμίας Σχολείο-Λογοτεχνία, με συνηθέστερο δυστυχώς αποτέλεσμα τη διαρκή καθίζηση και απαξίωση του μαθήματος, σε σημείο που αρκετοί σήμερα να κάνουν λόγο για εξοβελισμό της διδασκαλίας της λογοτεχνίας από το σχολείο.

Ωστόσο, στην παρούσα προσπάθεια εκείνο που ενδιαφέρει είναι η αναστροφή αυτής της σχέσης. Έχοντας ένα τέτοιο σκεπτικό, επιχειρήσαμε να ανιχνεύσουμε πώς έχει κατά καιρούς καταχωρισθεί το σχολείο στις λογοτεχνικές σελίδες. Που πάει να πει, κάτω από ποιες αφορμές, με ποιες αφηγηματικές διαδικασίες ή ποιο ισοζύγιο μυθοπλασίας-αυτοβιογραφικής μαρτυρίας τηρείται, όταν οι χρόνοι της σχολικής μαθητείας μεταγράφονται στα λογοτεχνικά κείμενα. Μια τέτοια διαδικασία αποκαθιστά την ισοτιμία στην αμφίδρομη σχέση του σχολείου με τη λογοτεχνία. Ίσως, πάλι, να είναι η αποπληρωμή των οφειλών του σχολείου προς τη λογοτεχνία, δημιουργώντας μ' αυτό τον τρόπο μια πιο δημοκρατική ισορροπία στον μεταξύ τους δεσμό.

Ένα τόσο γοητευτικό δίπολο, όπως εν προκειμένω αποτελεί η καταγραφή των σχολικών δρώμενων από τη λογοτεχνία, είναι απολύτως δικαιολογημένο να λειτουργεί ερεθιστικά για όποιον θελήσει να ασχοληθεί μαζί του. Απότοκος αυτής της πρόκλησης είναι και ο τίτλος *Να μαθαίνω γράμματα...* Ερανοσμένος από το πασίγνωστο παιδικό τραγούδι για συνδρομή του φεγγαριού σ' ένα «μυθικό» σχολείο, ο τίτλος, άρα κατ' επέκταση το βιβλίο, δηλώνει την επιθυμία χιλιάδων νέων να μορφωθούν και, αρκετές φορές κάτω από δυσκολίες και στερήσεις, να κάνουν κτήμα τους το αγαθό της γνώσης. Ακόμη και σήμερα, όπου τα παλαιότερα προσκόμματα τείνουν να εξαλειφθούν, αυτή η ελπιδοφόρα επιθυμία συνεχίζει να υφίσταται, στοιχείο που μπορεί κανείς να το εντοπίσει στη λαχτάρα για γράμματα του νεοσσού μαθητή της Α' Δημοτικού έως και στη θέσπιση σύγχρονων μορφών εκπαίδευσης, όπως είναι λόγου χάρη αυτή του «Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας». Δεν είναι επομένως γεγονός παρήγορο για μια κοινωνία να αναζωπυρώνεται από γενιά σε γενιά το ενδιαφέρον για «γράμματα και σπουδάγματα»; Και πώς να μην τον έχουμε προτιμήσει για τίτλο, από τη στιγμή που με τόσο συνοπτικό και εύλογο τρόπο δηλώνει τη βαθύτερη επιθυμία για σπουδές και για μόρφωση;

Τα κείμενα που επιλέχθηκαν να συγκροτήσουν το σώμα του βιβλίου χαρακτηρίζονται από τρεις βασικές παραμέτρους. Η πρώτη: Είτε με την πεζογραφική είτε με την ποιητική τους χροιά, τα εν λόγω κείμενα σκιαγραφούν τη φυσιογνωμία του σχολείου στη νεοελληνική του διάσταση. Πρόκειται για έργα, στην ολοκληρωμένη ή αποσπασματική τους μορφή, που ανιχνεύουν τις ματιές της λογοτεχνίας πάνω στο φαινόμενο «Σχολείο» από τα τέλη του 19ου κυρίως αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Κείμενα παλαιότερης λογοτεχνικής παραγωγής είναι αυτονόητο ότι δεν έχουν επιλεγεί, καθώς σ' αυτή την περίπτωση το χρονικό άνυσμα θα ξέφευγε κατά πολύ από τον προσδιορισμό «νεοελληνική». Η δεύτερη: Εξ ορισμού αποκλείστηκαν κείμενα δημιουργών που καταγράφουν σχολεία της αλλοδαπής, στα οποία όμως το ελληνικό στοιχείο δεν διαδραματίζει κανένα ρόλο. Καθ' όλα αξιόλογη μια τέτοια λογοτεχνική ματιά και με ιδιαίτερο μάλιστα ειδικό βάρος, αλλά κάτι τέτοιο αποτελεί θέμα άλλων βιβλίων και όχι του συγκεκριμένου. Τρίτη και τελευταία παράμετρος: Βασικό κριτήριο επιλογής των κειμένων υπήρξε ο βαθμός λογοτεχνικότητας που τα χαρακτηρίζει. Όσο κι αν η διαδικασία ανίχνευσης αυτής της ιδιότητας υπόκειται στους ευμετάβλητους νόμους της υποκειμενικότητας, τα κείμενα που επιλέχθηκαν φροντίσαμε να είναι αμιγώς λογοτεχνικά, αποκλείοντας άλλα καθαρού δοκιμιακού χαρακτήρα ή μαρτυρίες που, μπορεί βέβαια να διακρίνονται για την ποιότητά τους, σε καμία όμως περίπτωση δεν εντάσσονται στον χώρο της ποίησης ή της πεζογραφίας.

Το υλικό που συγκεντρώθηκε για την εκπλήρωση του βασικού στόχου αποδείχτηκε απροσδόκητα μεγάλο. Ο κίνδυνος να δημιουργηθεί ένας ογκώδης και δύσχρηστος τόμος, ο οποίος θα συμπεριλάμβανε τα άπαντα των κειμένων με θέμα το σχολείο, ελλόχευε σε κάθε φάση της συγκέντρωσης του υλικού. Για τον λόγο αυτό προτιμήθηκε όχι η κατά χρονολογική σειρά ταξινόμηση των κειμένων, παρά η δόμησή τους με βάση ένα ορισμένο σκεπτικό. Βασιζόμενοι λοιπόν στο πρότυπο μιας τυπικής σχολικής ημέρας, ένα κλασικό δηλαδή

επτάωρο πρόγραμμα μαθημάτων, δημιουργήσαμε αντίστοιχες ενότητες, η καθεμία από τις οποίες παραπέμπει σε κάποιο σχολικό μάθημα. Η συγκεκριμένη θεματική δόμηση λειτούργησε ωφέλιμα ως προς την οικονομία του βιβλίου: Αφενός περιόρισε κατά πολύ τον όγκο των κειμένων, αποκλείοντας κείμενα ευρύτερου ή γενικόλογου χαρακτήρα, ενώ, από την άλλη, αναδείχθηκαν πιο ευδιάκριτα παράγοντες καθοριστικοί για τη λειτουργία της σχολικής ζωής. Ό,τι επομένως χάθηκε από ποσοτική άποψη κερδήθηκε από την ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων του σχολείου. Παράλληλα, η δυσκολία και η αναπόφευκτη λύπη για τον αποκλεισμό κάποιων αξιόλογων κειμένων αναπληρώθηκαν αυτόματα από τον τρόπο που αναδύθηκε ο πολύσημος και πολυπρισματικός κόσμος της εκπαίδευσης.

Λειτουργώντας μ' αυτόν τον τρόπο ως προς τον επιμερισμό των κειμένων, σχηματίστηκε η εναρκτήρια από τις θεματικές ενότητες του βιβλίου. Όπως ήδη ειπώθηκε, η ενότητα αυτή αντιστοιχεί στην πρώτη ώρα του σχολικού προγράμματος, τα «ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ». Σ' αυτήν εδώ την ομάδα συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν κείμενα που έχουν να κάνουν με τη γενικότερη διαδικασία μάθησης και εκπαίδευσης, με τη δημιουργία ή κατάργηση σχολείων, με τα ποικίλα προβλήματα της σχολικής κοινότητας, τους προσανατολισμούς που ορίζει η εκάστοτε Πολιτεία, τις κάθε λογής μεταρρυθμίσεις, αλλά προπάντων με την έντονη επιθυμία για μόρφωση. Στο σημείο αυτό είναι ανάγκη να διευκρινισθεί ότι, ενώ για τη γενικότερη δομή του βιβλίου δεν επιλέχτηκε η γραμμική-χρονολογική ταξινόμηση, κάτι τέτοιο προτιμήθηκε για το εσωτερικό των επτά θεματικών ενοτήτων. Μια τέτοια επιμέρους δόμηση αποσκοπεί στο να μπορέσει ο αναγνώστης να παρακολουθήσει την πρόοδο ή την υστέρηση του ανάλογου σχολικού τομέα σε σχέση με την εξέλιξη της υπόλοιπης κοινωνίας και, κατά συνέπεια, να οδηγηθεί στα όποια συμπεράσματά του.

Στη δεύτερη ώρα, τα «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ», το κέντρο βάρους της ενότητας το αποτελούν οι δάσκαλοι. Χωρίς αμφιβολία σε κάθε φάση της

σχολικής ζωής, από τα χρόνια ακόμη του υπόδουλου ελληνισμού μέχρι τις μέρες μας, ο εκπαιδευτικός της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι εκείνος πάνω στον οποίο στηρίζονται η προσπάθεια για μεταλαμπάδευση των γνώσεων, η δύσκολη λειτουργία του παιδαγωγικού έργου και γενικότερα η διαδικασία της κοινωνικοποίησης του μαθητή. Τις περισσότερες φορές με άδολο ζήλο και μεράκι, άλλοτε πάλι θυσιάζοντας προσωπικές ανέσεις και όνειρα, αλλά και σε μερικές –δυστυχώς– περιπτώσεις με αίσθημα ευθυνοφοβίας ή με τακτικές αδικαιολόγητης αδιαφορίας, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές υπήρξαν ανέκαθεν ο κυριότερος μοχλός όλου του εκπαιδευτικού γίγνεσθαι. Άλλωστε είναι γεγονός ότι ο δάσκαλος βρίσκεται στο επίκεντρο των αναμνήσεων, καλών ή όχι, από τα σχολικά χρόνια όλων των αποφοίτων, τόσο σε παλαιότερες εποχές, όσο και σήμερα.

Αν εκ των πραγμάτων οι δάσκαλοι κατέχουν κυρίαρχη θέση στην εκπαιδευτική ζωή, η πρώτη ύλη του σχολείου δεν είναι άλλη από τους μαθητές. Στη δυναμική ώρα της «ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ» παρουσιάζεται το μέγα και εξάισιο πλήθος των μικρών ή έφηβων μαθητών. Αποτελώντας το κέντρο της οικογενειακής μέριμνας, άλλοτε τρυφερά ανίσχυροι και άλλοτε πρόωμοι επαναστάτες, με το ένα πόδι στο σχολείο και το άλλο στην κοινωνία, δημιουργώντας εφήμερες παρέες ή βιώνοντας πρόωρα το αίσθημα της μοναξιάς, με το φάσμα του ελέγχου να τους κυνηγάει διαρκώς, ευαίσθητοι μα και αναπάντεχα σκληροί, οι νέοι κάθε γενιάς προβάρουν στον χώρο του σχολείου, για δώδεκα περίπου χρόνια και με τρόπο ιδιαζόντως απαιτητικό, τις συνθήκες που θα συναντήσουν αργότερα στο επαγγελματικό τους πεδίο, ως ενήλικες πλέον και με θέση εντελώς ανεστραμμένη.

Ένα αρκετά σοβαρό ζήτημα για τους νέους κατά την περίοδο των σχολικών χρόνων είναι αυτό που έχει να κάνει με τις φιλικές και τις ερωτικές τους αγωνίες. Η τόσο γοητευτική ώρα των «ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ» φέρνει στην αναγνωστική επιφάνεια κείμενα, όπου κυρίαρχος πρωταγωνιστής είναι η αγάπη. Εντυπωσιασμένοι —και πολλές φορές σασι-

σμένοι— από την ακτινοβολία αυτού του αισθήματος, οι έφηβοι ανοίγουν με ειλικρίνεια την καρδιά τους και ζητούν να μοιραστούν τον πόθο και τα όνειρα συνήθως με τους ομηλικούς τους. Άλλες φορές αυτή η προσέγγιση μένει στα όρια μιας τυπικά φιλικής σχέσης· άλλες φορές όμως οδηγείται στην κορύφωση και εξελίσσεται σε έρωτα. Τα πεζογραφήματα και τα ποιήματα της σχετικής ενότητας παρουσιάζουν με χαρακτηριστικό τρόπο τη χαρά που εκλύεται από μια φιλική ή ερωτική σχέση. Παράλληλα, άλλα κείμενα φέρνουν στο φως την απογοήτευση και την πικρία από το ανεκτέλεστο μιας αγαπητικής σχέσης ή από κάποια «προδοσία». Πάντως, σε κάθε περίπτωση κερδισμένοι παραμένουν οι ίδιοι οι νέοι: Πιστό σύμμαχο έχουν το ίαμα του χρόνου και το μέλλον που προκλητικά αισιόδοξο ανοίγεται εμπρός τους.

Από την παιγνιώδη διάθεση στο σφίξιμο του στομαχιού, από το γέλιο στον κρύο ιδρώτα και από την προηγούμενη «χαλαρή» ώρα στην τωρινή στιβαρή των «ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ». Σ' αυτήν εδώ την ενότητα καιροφυλακτούν οι κάθε λογής εξετάσεις, οι αιφνίδιες ή τακτικές επιθεωρήσεις και, το χειρότερο όλων, η πολύμορφη και απaráδεκτη έννοια της τιμωρίας. Το συγκεκριμένο δίπολο, αξιολόγηση-τιμωρία, για πολλά χρόνια μα και στις μέρες μας ακόμη αποτελεί τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη του νεοελληνικού, κυρίως, εκπαιδευτικού συστήματος. Παρά τις εξαγγελίες και τα διάφορα μεταρρυθμιστικά μοντέλα, που δοκιμάζονται τόσο για την ανακούφιση του μέτρου της τιμωρίας, όσο και για μια σωστότερη αξιολόγηση, οι μαθητές και —κατά δεύτερο λόγο— οι διδάσκοντες βρίσκονται πολύ συχνά μπροστά στο σύνθετο σύστημα της εξέτασης και της ποινής, που μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις φέρνει το επιθυμητό αποτέλεσμα: την απονομή δικαιοσύνης και την πρόκριση του καλύτερου. Είναι πια καιρός η νέα παιδαγωγική, που όλοι ευαγγελίζονται και ελάχιστοι τολμούν, να διαγράψει αυτές τις δύο έννοιες και να τις αντικαταστήσει με άλλες, πιο ωφέλιμες και αποτελεσματικότερες για τον ρόλο του σύγχρονου σχολείου.

Και τώρα η καλύτερη ώρα της σχολικής ημέρας: κουδούνι για διάλειμμα, για γιορτές, για εκδρομή! Το χαμόγελο εμφανίζεται ξανά στα χείλη των μαθητών και η διάθεσή τους αλλάζει άρδην προς το καλύτερο, όταν πρόκειται για την ευχάριστη ώρα των «ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ», εδώ όπου κάθε μαθητής και κάθε μαθήτρια γίνεται ξανά αυτό που είναι πάντοτε: παιδί. Στις τακτικές ολιγόλεπτες παύσεις των μαθημάτων, στις διάφορες σχολικές γιορτές, στον εορτασμό των εθνικών επετείων και στις ημερήσιες ή πολυήμερες εκδρομές, οι μαθητές βρίσκουν τον πραγματικό τους εαυτό και πετούν τη μάσκα του φόβου ή του εξαναγκασμένου καθωσπρεπισμού. Άραγε δεν είναι καιρός η Πολιτεία να αναρωτηθεί γιατί το σχολείο, είτε με την παλαιότερη είτε με τη σημερινή μορφή, έχει αποτύχει στο σύνολό του; Μήπως έχουμε φτάσει στην καμπή των καιρών, όπου η επαφή με τη φύση πρέπει να «γκρεμίσει» τη φυλάκιση στα κλουβιά των σχολικών κτηρίων, το γιορτινό κλίμα να αντικαταστήσει το επαναλαμβανόμενο μοντέλο «εξέταση-παράδοση», και το πνεύμα ελευθερίας να κυριαρχήσει στα στερεότυπα της σχολικής ζωής;

Από ένα βιβλίο σαν αυτό, όπου καλειδοσκοπικά εξετάζεται το σχολείο της νεοελληνικής κοινωνίας, κρίθηκε αναγκαίο να υπάρξει μία επιπλέον ώρα, η έβδομη της «ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ». Φυσικά, ο ονοματισμός της δεν είναι καθόλου τυχαίος, μιας και εδώ παρατίθενται κείμενα συγγραφέων που έχουν ως θέμα τα σχολεία του ευρύτερου ελληνισμού. Ίσως με πρώτη ματιά η συγκεκριμένη ενότητα να θεωρηθεί ότι δεν συνάδει με τις προηγούμενες. Μια τέτοια «ανομοιομορφία» είναι πιθανόν να καταλογισθεί, καθώς στην παρούσα περίπτωση δεν εξετάζεται κάποια δυναμική παράμετρος της σχολικής ζωής, παρά γίνεται γεωγραφικο-ιστορική επισκόπηση ενός ευρύτερου εκπαιδευτικού χώρου. Ο κύριος όμως λόγος που επιλέχτηκε η σχετική ενότητα, κλείνοντας συνολικά τον τόμο, δεν είναι άλλος από την καταπρόσωπο «συνομιλία» των κειμένων της μ' εκείνα των ενοτήτων που έχουν προηγηθεί. Εδώ μπορεί κανείς να διαβάσει και αναλόγως να κρίνει

πώς λειτούργησαν οι έννοιες Μαθήματα, Δάσκαλος, Μαθητής, Εξετάσεις, Τιμωρία, Φιλία, Έρωτας, Πορτές, Εκδρομή σ' ένα διαφορετικό πλαίσιο, όπως ήταν αυτό των ελληνικών σχολείων της διασποράς. Τέτοια σχολεία είναι γνωστό ότι λειτούργησαν σε διάφορες χρονολογικές περιόδους του ελληνικού βίου. Κυρίως όμως σημείωσαν αισθητή την παρουσία τους στα παράλια της Μ. Ασίας, στην Κωνσταντινούπολη, τα Βαλκάνια, στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου, σε ορισμένα αστικά σημεία της Κεντρικής Ευρώπης και, σε μικρότερο βαθμό, στην κεντρική Ασία και σε κάποιες υπερατλαντικές χώρες. Θα ήταν επομένως παράλειψη και σοβαρό έλλειμμα η απουσία μιας τόσο εύρωστης θεματικής ενότητας, σχετικά με σχολεία που στην εποχή μας λειτουργούν πλέον μόνον ως ανάμνηση ενός «ένδοξου» παρελθόντος.

Εν κατακλείδι, Λογοτεχνία και Σχολείο: πορείες παράλληλες και επάλληλες στην επικράτεια της νεοελληνικής κοινότητας. Κοινά λίγο ως πολύ τα εργαλεία, το έμπυχο δυναμικό, οι στόχοι και τα προβλήματα που συναντούν στην πορεία του έργου τους. Εξίσου ενθαρρυντικό είναι το φαινόμενο της ύπαρξης συγγραφέων που έχουν σταθεί με ιδιαίτερη προσοχή γύρω από το ζήτημα «σχολείο», καταγράφοντας εμπειρίες, βιώματα και μυθοπλασίες όσον αφορά τη σχολική ζωή. Αυτό —αν μη τι άλλο— δείχνει το αδιάπτωτο ενδιαφέρον της ελληνικής λογοτεχνίας για την παιδεία: ενδιαφέρον που συνδέει οργανικά το παρόν με την παραδοσιακή αγάπη του Έλληνα για μόρφωση και πνευματική καλλιέργεια. Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς πόσο υπερέχει σε γοητεία από τη φύση του ένα τέτοιο βιβλίο, όταν προσφέρει στον αναγνώστη τους καρπούς της συνέντευξης δύο τόσο σημαντικών παραγόντων, του Σχολείου και της Λογοτεχνίας, που για να τους υπηρετήσει κάποιος σωστά πρέπει να διαθέτει καθαρό μυαλό μα προπάντων καθαρή καρδιά.

Βέβαια, η συγκεκριμένη λογοτεχνική ανθολόγηση, πέρα από τη βασική πρόθεση να καταδείξει τη διαχρονική σχέση της νεοελληνικής κοινωνίας με το σχολείο, αποβλέπει πρωτίστως να προσφέρει

απόλαυση και ευφορία στον αναγνώστη, ίση περίπου μ' εκείνη που θα κέρδιζε διαβάζοντας τα αντίστοιχα έργα, απ' όπου έχουν θησαυριστεί τα σχετικά εδάφια. Κάτι τέτοιο ίσως να αποτελεί την ανώτερη φιλοδοξία του βιβλίου και ταυτόχρονα το πιο σημαντικό κέρδος για όλους τους αναγνώστες.

Οι απαραίτητες ευχαριστίες για την όποια συνδρομή θα ήθελα να ξεκινήσουν από τους πρωτεργάτες της σύλληψης αυτής της ιδέας, τον Κώστα Αγγελάκο και τον Νώντα Παπαγεωργίου. Οπωσδήποτε αισθάνομαι υποχρεωμένος να ευχαριστήσω τον Νικήτα Παρίση για τα πολύτιμα δάνεια και τις συμβουλές του. Επίσης οφείλω θερμές ευχαριστίες στους παρακάτω φίλους, επειδή με τον τρόπο τους συνέβαλαν να αποκτήσει ο τόμος το υλικό και τη φυσιογνωμία του: στη Νινέτα Μακρυνικόλα, στην Τασούλα Καραγεωργίου, στη Δήμητρα Μπεχλικούδη, στον Γιάννη Κουβαρά, στην Αγγέλα Καστρινάκη, στην Αγγελική Καραθανάση, στον Χρίστο Παπαγεωργίου, στην Κική Χατζοπούλου, στη Μένια Συρούκη, στον Πώργο Μακρή και βέβαια στα παιδιά των εκδόσεων ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ, την Ντόρα Τσακνάκη και την Ειρήνη Χριστοπούλου. Τέλος, ευχαριστώ τους φίλους συγγραφείς, καθώς με προθυμία που τους τιμά επέτρεψαν την αναδημοσίευση κειμένων για το σχολείο των παιδικών τους χρόνων, μιας και για τους περισσότερους απ' αυτούς η συγκεκριμένη χρονική περίοδος αποτελεί ένα είδος μακρινής μα καθόλου λησμονημένης «πατρίδας».

ΚΩΣΤΑΣ ΑΚΡΙΒΟΣ

* Τα κείμενα που ανθολογούνται ακολουθούν την ορθογραφία του πρωτοτύπου.

*Ποιήματα και πεζά 140 νεοελλήνων λογοτεχνών
με θέμα τη ζωή στο σχολείο*

«Ξανά πίσω, στα θρανία!» Νωρίς το πρωί ανοίγουν οι πόρτες των σπιτιών και οι δρόμοι πλημμυρίζουν ξαφνικά από χαρούμενους νέους και γκριζομάλληδες άντρες, από όμορφες κοπέλες και γοητευτικές κυρίες. Σιγά σιγά αυτή η παράξενη παρέα κατευθύνεται –μες στο φθινοπωρινό σκηνικό με τα κίτρινα φύλλα των δέντρων και τα πρωτοβρόχια– προς το κοντινότερο σχολείο της γειτονιάς, συζητώντας και γελώντας.

Μόλις χτυπήσει το κουδούνι και μπουν στην τάξη, βλέπουν εκεί να τους περιμένει μια μεγάλη έκπληξη: καθισμένοι στα δικά τους θρανία βρίσκονται πρόσωπα που μέχρι τώρα τα είχαν γνωρίσει από τις σελίδες των βιβλίων: ο Παπαδιαμάντης, ο Βιζυηνός, ο Παλαμάς, ο Καζαντζάκης, ο Μυριβήλης, ο Βάρναλης, η Αλεξίου, ο Πρεβελάκης, ο Καρκαβίτσας, η Ιορδανίδου, ο Σεφέρης, ο Πολίτης, ο Ταχτσής, ο Ελύτης, ο Πανσέληνος, ο Βαλτινός, η Δημουλά, ο Κουμανταρέας, η Δούκα, η Γαλανάκη, η Ζατέλη...

Αυτοί και πολλοί άλλοι ακόμα ποιητές και πεζογράφοι αρχίζουν ο ένας μετά τον άλλο να μιλούν, με τον δικό τους ξεχωριστό τρόπο και μέσα από τα έργα τους, για το σχολείο της παιδικής ή της εφηβικής τους ηλικίας. Και όλοι εμείς οι αναγνώστες –γιατί αυτή είναι η μεγάλη παρέα που επιστρέφει κάθε τόσο στις σχολικές μνήμες– τους ακούμε σιωπηλοί μα εκστασιασμένοι να διηγούνται συναρπαστικές ιστορίες από τα χρόνια της αθωότητας, από την εποχή που «στα μάτια είχαν τη χαρά, στα χέρια το βιβλίο».

ISBN 978-960-375-610-1

9 789603 756101

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 3610